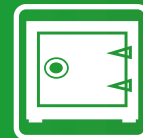

4.2. Poštuj svoje i tuđe osobne podatke

U čemu je problem?

Mnogima među vama novi internetski alati postali su dio života, a i vaša ih djeca upotrebljavaju za razgovor, *surfanje*, objavljivanje, igru i učenje. Većina djece koristi se internetom bez napora i lako se prilagodi svim novim uređajima kojima se povezuju. Internet je postao jedan od najmoćnijih alata za povezivanje s postojećim prijateljima i za stjecanje novih. Mnoga djeca, međutim, nisu svjesna kako se neka aktivnost na internetu može odraziti na njihovu privatnost.

Zašto je to važno?

Djeca se od najranije dobi moraju učiti kako dobro odabrati da bi se na pravilan i primjeren način koristila tehnologijama koje su im na raspolaganju. Da bi naučila pravilno odabrati informacije koje će dijeliti, djeca trebaju roditeljske savjete i usmjeravanje jer nove tehnologije nadilaze dječje vještine, zrelost i sposobnost rasuđivanja. Kao što ste djecu naučili jesti i plivati ili pozdravljati, tako ih trebate naučiti kako biti odgovoran i poštovati druge u digitalnome svijetu. Vi ih morate uputiti kako digitalne medije primjerenom upotrebljavati za stvaranje, suradnju i komunikaciju s drugima.

Što možete učiniti?

U nastavku je deset savjeta koji će pomoći smanjiti rizike od zlouporabe osobnih podataka vašega djeteta dok mu dopuštate da slobodno vrijeme provodi na internetu.

1. Razgovarajte sa svojim djetetom.

Važno je znati koje mrežne stranice vaše dijete često posjećuje i kojim se uređajima služi kad se povezuje na internetu. To će vam pomoći da doznate koje osobne podatke može dijeliti. Tehnologija se mijenja vrlo brzo i mnoga su djeca ispred odraslih u njihovu korištenju. Razgovarajte s djetetom o njegovim aktivnostima na internetu i nastojte držati korak s onim što radi i što ga zanima.

2. Isprobajte.

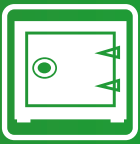
Svoju roditeljsku brigu preselite i u digitalni svijet. Nije dovoljno znati kojim se mrežnim stranicama i uređajima dijete koristi. Da biste shvatili koje osobne podatke dijeli, trebali biste znati kako se njima koristi i što može doživjeti. Dakle, isprobajte obiteljsku *web*-kameru, ako ju imate, igrajte *online* igre koje dijete voli, stvorite profil na društvenim mrežama kojima se često koristi i preuzmite neku glazbu. Teško je odrediti koliko slobode dati djetetu u internetskom svijetu. Kako rastu, djeca žele sve više privatnosti i nezavisnosti, ali prije svega vi morate biti sigurni da dijete zna kako biti sigurno prije nego što ga pustite bez nadzora.

3. Držite korak s tehnologijom.

Mnogi mobilni uređaji, poput pametnih telefona, tableta i igraćih konzola, mogu se spojiti na internet. Nije nebitno kakav uređaj vaše dijete ima: može li igrati samo igru ili upotrebom interneta može dijeliti osobne informacije.

4. Naglasite važnost zaštite mobilnih uređaja.

Razgovarajte sa svojim djetetom o važnosti zaštite uređaja lozinkom, jer sadržava njegove osobne podatke. Dospije li uređaj u krive ruke, može doći do neugodnih ili čak zlonamjernih videa ili slika objavljenih na internetu.

4.2. Poštuj svoje i tuđe osobne podatke

5. Podsjetite dijete da ono što objavljuje na internetu nije uvijek privatno.

Vaše dijete treba shvatiti da nakon što objavi sadržaj na internetu, više neće imati kontrolu nad njim. Sadržaj može biti proslijeđen, kopiran i zalijepljen, preuređen, ispisan ili spremljen – može ostati *online*, u nekome obliku, moguće zauvijek. Dijete bi trebalo znati da čak i lozinkom zaštićene stranice nisu potpuno sigurne, a da brisanjem podataka oni neće nestati zauvijek.

6. Morate biti oprezni i zbog čestih slučajeva elektroničkoga nasilja, stoga je korisno dobro upoznati što vaše dijete radi na internetu.

7. Učite svoje dijete da promisli prije nego što klikne.

Samo nekoliko sekundi potrebno je za objavljivanje fotografije na internetu ili nekakva komentara. No gotovo je nemoguće trajno izbrisati taj komentar ili fotografiju nakon što je objavljena. To je razlog zašto je tako važno da dijete dvaput promisli o svakome osobnom podatku prije nego što ga objavi na internetu. Trebalo bi objavljivati samo stvari za koje mu neće biti neugodno ako ih i cijeli svijet vidi.

8. Poučite svoje dijete da su njegovi osobni podatci vrijedni.

Dijete mora biti svjesno da postoje mnogi ljudi i tvrtke koje žele njegove osobne podatke prodati. Svakodnevno nastaju nove tehnologije, ali je često cijena njihova korištenja zamijenjena ustupanjem osobnih podataka. Raspravite o mogućim načinima ograničenja davanja tih podataka, primjerice popunjavanjem samo potrebnih polja.

9. Neka vaše dijete zna da ste uz njega ako pogriješi.

Ostanite smireni ako vaše dijete pogriješi, primjerice ako objavi nešto što ne bi trebalo. Pomozite mu ukloniti objavu, gdje je to moguće, i razgovarajte s njim o tome kako ne ponoviti sličnu pogrešku. Vaše će dijete provesti život u svijetu gdje su svi povezani i morate mu pomoći da iz toga svijeta uzme najbolje i da u njemu uživa.

10. Budite dobar primjer.

Poštujte osobne podatke svoga djeteta. Budite dobar primjer kad ste na internetu, tako da vaše dijete ima uzor kad se pita kakvu je informaciju u redu objaviti. Bonton iz stvarnoga života vrijedi i u digitalnome svijetu. Također, pripazite pri objavi imena svoje djece jer njihova imena zlonamjernicima može olakšati krađu identiteta.

Obiteljske aktivnosti

Neka vam dijete kod kuće pročita sastavak *Ja i moja obitelj* koje je napisalo u školi. Zajedno provjerite, uz pomoć naputaka koje je dijete dobilo na satu, jesu li navedene informacije sigurne za internetsku objavu. Neka se svi članovi obitelji uključe u razgovor o tome kako štite svoje osobne podatke. Možete zajedno pogledati i članke *Trećina ljudi požalila zbog fotki i statusa objavljenih na Facebooku* i *Prikupio i objavio privatne informacije 100 milijuna korisnika Facebooka*, petzanet.HR/Modul3/poveznice.